

СТАНОВЛЕННЯ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ІНСТИТУТУ

АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Вакеріна Анна Віталіївна

студентка 3-го курсу, гр. БП – 21

Київський національний університет технологій та дизайну

Науковий керівник: Оніщик Ю.В., д.ю.н., професор,

завідувач кафедри приватного та публічного права,

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

Розвиток України, як незалежної держави вимагає розбудови професійного та неупередженого інституту адвокатів, які б могли захищати інтереси громадян. Розглянемо становлення інституту адвокатури. Літературознавці мають декілька варіантів коли ж він зародився: ще з часів Київської Русі або в литовсько-польську добу. В Київській Русі українське судочинство характеризувалося суцільним пануванням звичаєвого права та повною його перевагою над законом. У цей період праця захисника у судах мала характер громадської, товариської, виключно моральної підтримки своєї сторони. В якості захисників на суді були родичі, які фактично виконували роль адвокатів [2, с. 46], а також роль захисників виконували й приятелі сторін, свідки порядного життя обвинуваченого, свідки вчиненого стороною або спірного факту [3, с. 5]. Професійна адвокатура в Україні сформувалася в період польсько-литовської доби. Особливу роль у цьому плані відіграли Литовські статuti та Магдебурзьке право. Згідно з цими документами, захисником може бути людина яка добре обізнана з писаним правом, тобто професійний юрист.

Отже, звідси можна вважати і час зародження професійної адвокатури. Адвокатура України в період Гетьманщини була вже визнаною як окремий стан, хоча і не була об'єднана в професійну спілку.

Далі характеризуючи українську адвокатуру періоду судової реформи 1864 р., слід зазначити, що вона відрізнялася демократичними принципами організації, але вже з того часу почали намічатися тенденції до контролю за діяльністю адвокатури з боку держави. Незважаючи на наявність прогресивних норм, що забезпечували всім громадянам можливість одержання юридичної допомоги, вже в першому правовому документі про адвокатуру мали місце обмеження її самостійності. Так, уже у 1879 р. організація рад присяжних повірених була тимчасово припинена з переданням їх функцій окружним судам. У тому ж році міністру юстиції було надано право виключати з адвокатури тих приватних повірених, яких він визнавав негідними [4].

Залежність адвокатури від держави, втручання в її діяльність, що мали місце після створення цього правового інституту, в роки радянської влади досягли свого апогею. Революційні події 1917 р. не могли не позначитися на адвокатурі. Ставлення до адвокатури як «буржуазного інституту» відіграло негативну роль для її розвитку в післяреволюційний період. Здійснювати представництво в суді дозволялося кожному, хто мав громадянські права. Тобто адвокатура ставала зовсім вільною професією, як це було до реформи 1864р. [1]

Таким чином, Центральна Рада, проводячи реформування судової системи, залишила присяжну адвокатуру без змін. Після повного знищення адвокатури у 1917 р. наступне її створення будувалось на концептуально нових підходах до її організації та функціонування і полягало у підконтрольності й по суті підпорядкованості її державним органам. 1 етап - 29.10.1924 р. Постановою ЦВК СРСР були затверджені Основи судоустрою СРСР і союзних республік; 2 етап - 20.04.1978 р. було прийнято Конституцію УРСР, у якій передбачалося, що для надання юридичної допомоги громадянам і організаціям діють колеґії адвокатів. Це вимагало створення нового законодавства про адвокатуру; 3 етап - прийняття Закону «Про адвокатуру в СРСР» від 30.11.1979 р.

З 1991 р. допускалося здійснення юридичної практики за ліцензією, яка видавалася Міністерством юстиції особам, котрі мають юридичну освіту. Згідно з діючим законодавством в Україні в цей час до участі в ролі захисників допускалися близькі родичі, законні представники, а також інші особи. А вже 19.12.1992 р. Верховною Радою України прийнято Закон «Про адвокатуру», а 5 липня 2012 року – Закон «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який визначив правові засади організації і діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в Україні. У 2016 році були прийняті зміни до Конституції України щодо адвокатури. Законом було передбачено, що «виключно адвокат здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального звинувачення».

Законом можуть бути визначені винятки щодо представництва в суді у трудових спорах, спорах щодо захисту соціальних прав, щодо виборів та референдумів, у малозначних спорах, а також стосовно представництва малолітніх чи неповнолітніх осіб та осіб, які визнані судом недієздатними чи дієздатність яких обмежена [5]. Законом визначено, що адвокатура України є недержавним самоврядним інститутом, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання своєї організації та діяльності. Саме з метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування.

Таким чином, адвокатура була залежна певний час від держави, яка в свою чергу контролювала діяльність адвокатури при СРСР. Вона пройшла дуже довгий шлях і вийшла на більш професійний рівень. Наразі у вільній Україні ми маємо свій окремий інститут адвокатури (не державний), який має право на самоврядування і незалежну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Огілько Д.А. Становлення та розвиток інституту адвокатури в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 46.
2. Василик М. Сторінки української адвокатури в історичній ретроспективі. *Нова Україна*. 2014. № 14. С. 40–45.
3. Історія адвокатури України / Т. В. Варфоломеева, О. Д. Святоцький, В. С. Кульчицький та ін.; за ред. Т. В. Варфоломеевої, О. Д. Святоцького. К. : Либідь, 1992. 120 с.
4. Адвокатура в Україні. URL: https://pidru4niki.com/1931071059081/pravo/advokatura_ukrayini.
5. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.